

A balassagyarmati túsdráma és a Munkásőrség ^[1]

A helyi munkásőrsparancsnok először a helyi pártbizottságnak jelentett

„16.10 órakor Csík Sándor 3/2. szakasparancsnok telefonon jelentette, hogy [...] Balassagyarmat térségében 10–15 fős fegyverrel is rendelkező csoport több személyt tart fogságában, és zsaroló követelésekkel lép fel a kormánnyal szemben. (Pénzt, helikoptert, szabad elvonulást követel.) Parancsnok elvtársat és helyetteseit nem találva, a budapesti ügyeleti szolgálatától tájékoztattam, hogy van-e tudomása fenti eseményről. Nemleges válasza után összekötöttest kerestem a balassagyarmati egységügyeletessel, azonban a megyei ügyeletes vonalhibára hivatkozva nem kapcsolta.”

Bevezetés

1973. január 7-én, vasárnap este a balassagyarmati középiskolai lánykollégium egyik hálósobájában két fiú a helyi határőrkerület parancsnoki páncélszekrényéből lopott fegyverekkel túsul ejtett 14 diáklányt. A történet ismert, hiszen a hosszú hallgatás után *Végh Antal* sajátos írói eszközöket felhasználó „Könyörtelenül” című munkája mellett, interjúk, visszaemlékezések, forrásközlések is megjelentek, de *Gazdag Gyula* Túsztörténet című játékfilmje úgyszintén valóságselemlere épült. Nem lehet természetesen kihagyni a sorból az RTL Klub XXI. század című sorozatának 2006. januárban elhangzott műsorát és a Nógrád megyei Levéltár kiállítását sem. Forrásunk az eseményeknek egy olyan oldalát mutatja be, ami az egész korszak működési mechanizmusát is visszatükrözi, egyúttal azonban utal a Munkásőrségnek az 1970-es évek elején elfoglalt helyére, szerepére is.

Mi is történt valójában?

A két túszejtő - a 19 éves Pintye András és 17 éves öccse, László - apja a Szob és Miskolc közötti határőrkerület párttitkára volt, és a térség pártelítjéhez tartozott. Édesanyjuk egy nagyüzem személyzeti előadója, korabeli kifejezéssel káderese volt. A szülők a fiúkkal keveset törődtek, akik így hamarosan kétes hírnévre tettek szert a városban, ismerték őket, mindenki félt tőlük. Egy ideje készültek akciójukra, s úgy akarták elhagyni az országot, hogy erről mindenki tudomást szerezzen. „Ma már érthetetlen illúzióik voltak arról, hogy milyen az élet odaát. A határ túlsoldalán, nyugaton. Úgy gondolták, hogy az a paradicsom, ott olyan szabadság van, amiről ők nem is álmodhatnak, idehaza, hogy ott még sokkal jobb lesz, mint itt”.

A középiskolai lánykollégiumba fegyverrel behatoló fiúk közülük a lányokkal, hogy túsul ejtik őket. A kollégisták először tréfának gondolták a bejelentést, azonban tudomásul kellett venniük, hogy a két fegyveres komolyan beszél. Négy lány a kezdeti zűrzavarban a WC-k mögötti - a túszejtők számára ismeretlen - kijáraton elhagyta a bezárt épületet, s azonnal a rendőrségre mentek. Az ügyeletes rendőr nem vette komolyan a hihetetlennek tetsző történetet, csak a lányok sírására és könyörgésére voltak hajlandók egy járőrt a helyszínre küldeni. A rendőrök először megpróbálták betörni az ajtón, de golyózápor fogadta őket. A túszejtők közülük velük, ha nem mennek el, akkor kivégeznek két lányt.

Hamar híre futott az eseménynek; a városból vonattal, busszal ki- és bejárók elmondták, mi történt Balassagyarmaton. Reggelre a lányok szülei is megérkeztek. A lövöldözés után nemcsak az épület előtti teret - a tér túlsoldalán volt a városháza és a hajdani megyeháza - és környékét zárták le, hanem a városba vezető utakon is elrendelték a zárlatot.

A várost hamarosan egyenruhás rendőrök és civil ruhás nyomozók lepték el. Az akciót kivették a helyi hatóságok kezéből, a belügy vezetői vették át az irányítást, akik folyamatosan jelentettek a felső vezetésnek, így Kádár Jánosnak is. A kollégiummal szemben levő épületekben mesterlövészeket helyeztek el.

A fogvatartók olyan - filmekben látott - követelésekkel álltak elő, amit először senki sem vett komolyan:

„Lefüggönyözött autóbust kérünk, személyzettel, tele tankkal, ami Ferihegyre visz bennünket, a lányokkal együtt.

Gondoskodjanak megfelelő repülőgépről, amivel továbbmehetünk. Úticélunkat nem tesszük nyilvánossá, csak indulás előtt fogjuk utasítani a pilótát, merre induljon.

Kérünk hét géppisztolyt lőszerrel.

Készítsenek elő 30 kézi-gránátot.

Szerezzenek be Egymillió dollárt. Százezer Nyugat-német márkát, 400 ezer svájci frankot, és - nehogy azt higgyék, hogy a pénz lopott - az ország első emberének kézzelgyével egy olyan nyilatkozatot mellékeljenek a bankjegyek mellé, ami igazolja, hogy a pénzt önként adták.

Mindez déli 12 óráig itt legyen! Különben 10 perc elteltével kivégezzük a lányok felét!

Ha nem teljesítik követelésünket, akkor tovább folytatjuk a kivégzéseket.”

A fiúk helyszínre érkező szüleit is durván elzavarták. A család lakásánál hamarosan fenyegető tömeg csődült össze, így a szülők kénytelenek voltak otthagyni a házat. Másnap reggel Samu Istvánt, a balassagyarmati kórház pszichiátriái és neurológiai osztályának vezető főorvosát kérték fel, hogy közvetítsen a két túszejtő és a hatóságok között. A főorvos, akit mai szóval túsztárgyalónak mondhatnánk, sikerrel akadályozta meg, hogy beváltsák fenyegetőzésüket: egyik lányt sem végezték ki. A főorvos pedig ki-be járkált, vitte a híreket, s hozott ennivalót a bent lévőeknek.

A túszejtőkkel közvetlen kapcsolatba lépő orvos évtizedekkel később így emlékezett vissza az esetre:

[popup title="Nagyon elszántak voltak, és szentül hitték, hogy a követeléseiket a hatóságok teljesítik. A fiatalabb fiú beszélt, nyitottabbnak és értelmesebbnek tűnt a bátyjánál, aki belerángatta a bűncselekménybe. Közben Budapestről magas szintű válságstáb érkezett a városba. Egészen elképesztette őket, hogy mennyire felkészültek a fiúk. Azt remélték, hogy a túszejtők megadják magukat, de hiába várták. [...] A Pintye fivérek elgondolásának az volt a lényege, hogy a szocializmusban a legfőbb érték az ember, következésképpen ez az alapelv kizárja, hogy egyetlen túszt is meghaljon. Tehát teljesíteni fogják a követeléseiket, ellenkező esetben ugyanis ők bebizonyítanák, hogy a rendszer hazudik, nem tekinti a legfőbb értéknek az emberi életet.”] format="Default click" activate="click" close text="Balassagyarmati dráma. Zsaru, 2007/20. 8"]

Eközben a hatóságok szobájában szörnyű állapotok uralkodtak. Az első napot követően a toalettire sem engedték a lányokat, napokig tisztálkodási lehetőség sem volt, s amíg Samu főorvos tárgyalásainak eredményeként nem kaptak egy vödör vizet, addig a sarokban végezték el szükségleteiket. Naponta több alkalommal letérdeltették, vagy fal felé fordították őket; megígérve, hogy mindnyájukat kivégzik. Minden a két fiú hangulatától függött, nem tudhatták, mit tehetnek és mit nem? Aludni sem engedték őket. Másfél nap után az egyik lány nem bírta a feszültséget, és mikor a fiúk nem figyeltek, odarohant az ablakhoz, és kiugrott. A kiszabadult lány elmondta, hogy éjjel a kisebb fiú sírt, visszalépett volna, de félt a bátyjától. A másik esemény az volt, hogy a két túsztűzsedő elaludt, erre az egyik lány felkapta a géppisztolyukat, és az idősebbet fejbe vágta vele, aki kisebb sérülést szenvedett, ám a tettet nem torolta meg. Ez arra utalt, hogy az elkövetők nem is akartak senkit megölni, bíztak abban, hogy követeléseiket teljesítik.

A napok múltával nemcsak a lányok, hanem a túszejtők is mind fáradtabbá, figyelmetlenebbé váltak, de egyre kilátástalanabbnak tűnt, hogy a fiúk feladják magukat. Ebben a helyzetben a hatóságok úgy döntöttek, hogy be kell fejezni a tárgyalásokat, meg kell kezdeni az akciót. A mesterlövészek két és fél napon keresztül irányították fegyvereiket az ablakokra. A döntő pillanatban az utcában nagy zajt csaptak, autók túlköltek, kutyák csaholtak, és a nagyobbik fiú meggondolatlanul kihajolt az ablakon, amikor lelőtték. Az öccse azonnal megadta magát.

A túsügy öt napja alatt egy sor sem jelent meg az újságokban, Balassagyarmatot hermetikusan elzárták a külvilágtól. Csak január 13-án jelent meg az első valamennyi újságban azonos közlemény. A 17 éves Pintye Lászlót még abban az évben jogerősen 15 év börtönre, a fiúk négy ismerősét - akik segítettek, vagy tudtak az esetről - pedig 8 hónaptól 4 évig terjedően börtönre ítélték.

Tárgy: jelentés a balassagyarmati eseményekről

A Leánykollégiumban tartózkodó két fegyveres bandita változatlanul kitart az eredeti „feltételeiknél”, melynek lényege:

- 5-6 db pisztoly, géppisztoly megfelelő lőszerrel,
- 10-15 db kézigranát (de nem fűrészpörrel töltve),
- 1 db farmotoros Ikarusz [busz] 2 gépkocsivezetővel,
- szabad elvonulást biztosítani számukra a 13 fogva tartott lánnyal együtt.

Megjegyzem, hogy a 13 lányt túszként tartják a jelszóval, hogy vagy kijutnak nyugatra élve, vagy itt halnak meg mindannyian.

E feltételek biztosítását először 8-án délelőttre kérték. Ez nem lett teljesítve. 8-án délelőtt hatósági felszólítást kaptak, hogy mondjanak le szándékukról.

Válaszként két lövést adtak le az ajtón keresztül (a lövedék nem talált el senkit).

Azóta egy utcára nyíló első emeleti háromablakos hálószobában rendezkedtek be egy db pisztollyal, kb. 17 db tölténnyel és egy db géppisztollyal, kb. 70 db tölténnyel.

Az emeleti szobában, ahol tartózkodnak, három ablak a főút felé nyílik, míg a szobába való bejáratú ajtó az udvar felől egy folyosóra nyílik. Az ajtót belül vaságyakkal eltorlaszolták. A lányok egy részét a vaságyakra ültették úgy, hogy ha az utca felől vagy az ajtó felől tüzelne a hatóság, akkor feltétlenül a lányokat érné.

A két bandita az utcai oldalon a szoba két sarkában a földön ülve (teljesen fedetten) csőre töltött fegyverrel kényszerítik a leányokat különböző „parancsok” végrehajtására. Még hétfőn délelőtt a szülők is megkísérelték a bejutást, illetve a felszólítást, de a gyermekek velük szemben sem hajlandók lemondani terveikről, tárgyalni sem akarnak velük.

Egyetlen embert engedtek be hétfő óta kb. 6-8 alkalommal: dr. Samu István idegyógyász és pszichológus főorvost. Ez kedvező a mi szerveink számára, mert azóta személyes kapcsolat van a két banditával és a lányokkal.

Az orvoson keresztül különböző „apróbb” kérésük volt, melyet a vezetés ez ideig biztosított, pld: tranzistoros rádiót, néhány vödört eü. szükségletük elvégzésére, vizet, majd tegnap óta ételmezt és a lányoknak nyugtató gyógyszereket.

A vezetésnek megvan a több-variációs akció végrehajtásának terve.

Elsősorban a kifárasztás, a megtörés taktikáját alkalmazzák, hogy a lehetőségekhez képest elkerüljék a fegyveres akciót, aminek a kimenetele nagyon tragikus lehet.

Kedden (9-én) a délutáni órákban az egyik kislány kiugrott az ablakon a kb. 4 m magasból. Leesett kislánynak bokatorése és orrcsont-törése keletkezett. Orvosi, kórházi kezelésben részesült. A baleset ellenére jó állapotban van, kihallgatása megtörtént, illetve pihenés után újból a mai napon folytatódik.

A vezetés számol arra, hogy esetleg több lány is megkísérel a kiugrást, ezért még a tegnapi nap folyamán a kiugrás után kb. egy óra múlva többregezes matracot rakatott az ablakok alá.

A banditák a lány kiugrása óta az ablakot borító erős zsalugátért bezáratták a lányokkal.

17 óra után újabb petíciót küldtek a rendőrségnek (az ajtórezen dugták ki a lányok által írt, de a banditák által fogalmazott követeléseiket, melyben kéri a már előzőleg írt fegyvert, busz, stb. 11-én 9 órára.

A vezetés ezt az újabb petíciót elemzi, és számításba veszi az akció végrehajtásánál.

Közben besötétedett az éjszaka - a reggeli óráig (9 óráig) semmilyen esemény nem történt.

Ma (10-én) a Samu főorvos elvtárs ismét bemegy a szobába, és újabb beszélgetést kezdeményez.

Salgótarján, 1973. január 10-én 09.00 órai helyzet.

Bogyin József s. k.
megyei pk. h[elyettes]

Jelzet: Magyar Országos Levéltár MOL M-KS 295. f. 1. cs. 1973/2. ő. e. - Rendkívüli események.

Zárójelentés a balassagyarmati eseményekről

Munkásőrség Nógrád megyei Parancsnokság
Salgótarján

Munkásőrség Országos Parancsnokság
Hadművelési osztály vezetőjének
Budapest

Tárgy: zárójelentés a balassagyarmati eseményekről

Mint az előző jelentésből ismert - a január 11-i 09.00 órára kért követeléseik - a két fegyveres makacsul ragaszkodott terveik végrehajtásához, az akció vezetősége úgy döntött, hogy a 11-i követeléseiket sem teljesítik, folytatják a kifárasztás, megtörés taktikáját.

11-én 02.15 h-kor megkezdődött az akció utolsó fázisa, mely 33 órán keresztül tartott. Ez idő alatt fő feladat az volt, hogy olyan pillanatot válasszanak ki a mesterlövők, amikor az idősebbik Pintye-gyerek (a géppisztolyos) túszok nélkül bukkan fel valamelyik ablaknál. Ez 12-én kb. 12.10 h-kor következett be.

A mesterlövők - a munkásőrség távcsöves puskájával - három lövéssel, illetve találatlalt megsemmisítették a géppisztolyos idősebbik gyereket, ezzel egy időben két rohamcsoport rendőrök bevonásával szinte másodpercek alatt lefogták a kisebb fiút, aki már eldobta a pisztolyt és megadta magát.

A még benntartózkodó 12 leány sértetlenül jutott ki az előre odaállított mentőautóba. (azért 12 lány, mert 11-én az egyik kislányt kiengedték vízárt, és a lány már nem akart visszamenni).

Az akció utolsó három órájában az összes munkásőri igénybevétel 50 fő volt. Technikai eszközökből: r-105/d rádiók és 2 db távcsöves puska lett igénybe véve.

Az akció befejezése után a munkásőri és más segítő erők fokozatos kivonása kezdődött meg. 16.30 h-kor a bevonult munkásőr állományhoz szóltam néhány mondatot, ahol helytállásukat méltattam, és megköszöntem az odaadó, fáradságot nem ismerő munkájukat.

12.00 h-tól már csak a párt- és saját objektum megerősített őrsége funkcionált, az összes többi munkásőr fegyverét, felszerelését leadta és hazament.

18.00 h-kor a járási parancsnok nekem jelentette, hogy minden fegyver- és lőszer hiánytalanul megvan.

Az egységparancsnoknak (Kopljányi elvtársnak) utasítást adtam arra, hogy egy rövid időn belül - a helyi pártvezetés egyetértésével - tartsanak egy értékelést az egész állomány előtt az eseményekről és a munkásőrség helytállásáról.

Ezt kövesse néhány elvtárs kiemelkedő teljesítményéért jutalom és dicséret kiosztása.

Az akció befejezése után Kőrössy vezérőrnagy elvtárs miniszterhelyettes megköszönte az összes résztvevő erők helytállását. Külön megköszönte a munkásörök áldozatvállalását.

Én végig részt vettem az akciót vezető törzs munkájában, az akció vezetősége és a munkásörög járási parancsnoksága között a kapcsolat és az együttműködés folyamatos és megbízható volt.

Minden feladatot, amit a munkásöröknek kellett végrehajtani, rajtam keresztül az én utasításomra hajtott végre az egység parancsnoka, illetve a törzse.

Az együttműködés tekintetében új tapasztalatokat szereztünk, amit hasonló vagy más éles feladat végrehajtásában hasznosítani tudunk.

Salgótarján, 1973. január 13-án.

Bogyin József s. k.
megyei pk. helyettes

Jelzet: Magyar Országos Levéltár MOL M-KS 295. f. 1. cs. 1973/2. ő. e. - Rendkívüli események.

Címkék:

[balassagyarmati középiskola](#) ^[2]

[tűszéjtő](#) ^[3]

[munkásörög](#) ^[4]

Kiadás: 9. évfolyam (2009) 6. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/a_balassagyarmati_tuszdrاما_es_a_munkasorseg.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/a_balassagyarmati_tuszdrاما_es_a_munkasorseg.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/balassagyarmati-kozepiskola>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/tuszajtő>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/munkasorseg>